

**Conceptul
Programului național de dezvoltare a turismului
„TURISM- 2028” (2024-2028)**

Prezentul Concept este elaborat de către Ministerul Culturii în conformitate cu prevederile pct. 34 din Hotărârea Guvernului nr. 386/2020 cu privire la planificarea, elaborarea, aprobarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea documentelor de politici publice.

Structura și informația despre noul document de politici publice propus	
1. Denumirea documentului	Programul național de dezvoltare a turismului ”Turism-2028” (2024-2028).
2. Tipul documentului de politici publice care se propune a fi elaborat	<p>Documentul de politici publice propus spre elaborare constituie un Program, care va fi implementat printr-un Plan de acțiuni. Programul și Planul de acțiuni urmează a fi elaborate în corespundere cu prevederile Hotărârii Guvernului nr. 386/2020 cu privire la planificarea, elaborarea, aprobarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea documentelor de politici publice și Legii nr. 100/2017 cu privire la actele normative.</p> <p>Documentul de politici publice urmează a fi aprobat prin hotărâre de Guvern, iar domeniul principal de intervenție reprezintă domeniul turismului.</p>
3. Problema care urmează a fi abordată	<p>Pe parcursul ultimilor ani, domeniul turismului s-a dezvoltat într-un vacuum de planificare strategică la nivelul autorităților publice centrale, chiar dacă comunitatea donatorilor a oferit suportul necesar în elaborarea mai multor proiecte de strategii. Atât Strategia de dezvoltare durabilă a turismului în Republica Moldova în anii 2003–2015, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 1065/2003, cât și Strategia de dezvoltare a turismului “Turism 2020”, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 338/2014, au fost elaborate pentru a crea un cadru de politici și o viziune de dezvoltare a turismului în Republica Moldova, stabilind direcții prioritare de dezvoltare a sectorului, dar și obiectivele necesare a fi atinse prin implementarea strategiilor respective.</p> <p>De facto însă, ambele documente de politici nu și-au atins finalitatea. Strategia de dezvoltare durabilă a turismului în Republica Moldova în anii 2003–2015 a fost abrogată prin Hotărârea Guvernului nr. 796/2012, motivul fiind necesitatea “eficientizării sistemului de planificare strategică, perfecționării cadrului legislativ-normativ cu privire la documentele de politici”. Implementarea Strategiei de dezvoltare a turismului “Turism 2020” a fost realizată doar în cadrul primei etape, stabilită pentru anii 2014-2016 (din 3 etape de implementare preconizate), inclusiv din cauza reorganizărilor instituționale operate în sistemul administrației publice inițiate în 2017, care au avut impact și asupra sectorului turistic. Astfel, atât domeniul de activitate, cât și competențele din sectorul turistic au fost delegate către varii autorități publice, ceea ce a afectat coerența și continuitatea acțiunilor planificate.</p>

	<p>Programul va aborda 3 probleme majore de bază cu care se confruntă la moment industria turismului în Republica Moldova:</p> <p>Problema 1. Cadru instituțional în fază de creare și consolidare, condiționat de reorganizarea recentă a sistemului de administrare prin crearea Instituției Publice ”Oficiul Național al Turismului” – organ de administrare la nivel operațional a industriei turismului, precum și de lipsa unui document de planificare strategică în domeniului turismului. În consecință, acel sprijin minimal care a fost acordat de către stat pentru actorii din industria turismului nu a fost direcționat spre atingerea unor obiective concrete și tangibile, congruente cu obiectivele de dezvoltare socio-economică și comensurabile cu valoarea adăugată (reală și potențială) pe care o produce industria turismului. Partenerii de dezvoltare și sectorul privat au acționat potrivit propriilor deziderate, în lipsa unei ghidări efective din partea statului.</p> <p>Problema 2. Infrastructură turistică deficientă plasează industria turismului din Republica Moldova pe o traiectorie volatilă și riscantă. Deși valoarea adăugată reală se generează în cadrul turismului receptor, iar turismul intern reprezintă o soluție viabilă pentru dezvoltarea regională, problemele de infrastructură constrâng dezvoltarea acestor segmente de importanță strategică.</p> <p>Problema 3. Oferta turistică nevalorificată taxează creșterea economică și reduce din potențialul de asigurare a unui trai decent, mai ales în mediul rural. În ultima perioadă, dezvoltarea turismului a fost un proces de auto descoperire, cu incursiuni pe segmente noi de piață cum ar fi turismul medical (receptor) și drumețiile (turism intern). Și totuși, în virtutea nivelului de pregătire TIC, al costului redus al vieții, al nivelului scăzut de poluare a mediului ambiant, al unui patrimoniu cultural autentic și original, industria turismului din Republica Moldova ar putea să devină un motor al creșterii economice, cu o pondere de 10-12% din PIB. Mai mult ca atât, datorită efectului multiplicator, dezvoltarea turismului receptor și intern ar fi în măsură să genere câștiguri decente la sate, absorbind excesul de forță de muncă care în prezent ia calea urbanizării sau emigrării.</p>
<p>4. Scopul elaborării documentului de politici publice</p>	<p>Scopul elaborării Programului național de dezvoltare a turismului ”Turism 2028” (2024-2028) este de a stabili obiectivele și direcțiile de dezvoltare a turismului în Republica Moldova, astfel încât acesta să devină un sector competitiv și dezvoltat armonios, dar și rezilient în fața riscurilor și provocărilor cauzate de diverși factori externi.</p> <p>Prin Programul propus spre elaborare se urmărește atingerea obiectivului general de dezvoltare a Republicii Moldova ca destinație turistică competitivă și durabilă, capabilă să ofere beneficii economice, sociale și de mediu comunităților locale și generațiilor viitoare.</p>

	<p>De asemenea, noul Program urmează să fie elaborat ținând cont de propunerile Forumului Economic Mondial (FEM) cu privire la cadrul de evaluare a dezvoltării turismului bazat pe 17 piloni care stau la baza Indicelui de Dezvoltare a Turismului, ce sunt grupați în 5 sub-indicatori: 1) mediul permisiv; 2) politicile stimulatorii; 3) infrastructura; 4) oferta turistică; și 5) Sustenabilitatea.</p> <p>Pentru atingerea obiectivului general al Programului, urmează a fi realizate următoarele obiective specifice (care pot să sufere unele schimbări la etapa de elaborare a Programului):</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Consolidarea cadrului de politici și reglementări favorabile dezvoltării sustenabile a turismului;</i> - <i>Stimularea investițiilor în infrastructura turistică modernă și accesibilă, adaptată la cerințele turismului receptor;</i> - <i>Promovarea unui produs turistic diversificat și sustenabil, favorabil dezvoltării comunităților locale.</i>
<p>5. Concordanța cu SND</p>	<p>Programul se va alinia cu obiectivele Strategiei Naționale de dezvoltare "Moldova Europeană 2030" (în continuare – SND) aprobată prin Legea nr. 315/2022.</p> <p>Conform pct. 2.6. din SND o modalitate de valorificare și apreciere a patrimoniului cultural, de odihnă activă și de dezvoltare personală este turismul. Preferințele declarate ale oamenilor se îndreaptă spre turismul familial, cultural, de ieșire în natură și cel istoric (fiecare adunând peste 30% din răspunsuri) (Agenția de Investiții, "Studiul național privind percepțiile moldovenilor față de turismul local", 2020). Circa 70% din persoane ar dori să viziteze locuri turistice din țară. Însă datele statistice privind turismul intern arată că, chiar în perioada prepandemică, doar 5–10% din oameni vizitau atracțiile turistice interne, opțiunile practice orientându-se în mod clar către turismul extern.</p> <p>O barieră suplimentară în calea valorificării și aprecierii patrimoniului cultural este deficitul de oferte turistice atractive. Prețurile foarte mari aferente atracțiilor turistice interne sunt, pentru 43% din populație, principala barieră în organizarea unei vacanțe în Republica Moldova, în timp ce alți 31% invocă lipsa de informații despre locurile ce ar putea fi vizitate, iar alți 18% – lipsa obiectivă a unor astfel de locuri atractive (Magenta Consulting, "Studiul național privind percepțiile moldovenilor față de turismul local", 2020).</p> <p>Potrivit SND, unul din obiectivele sale generale este:</p> <p>Obiectivul general 4. Ridicarea nivelului de cultură și de dezvoltare personală, ce urmează a fi atins prin obiectivele specifice:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Obiectivul specific 4.1. Extinderea accesului la oportunități și activități culturale • Obiectivul specific 4.2. Punerea în valoare a patrimoniului, tradițiilor și a diversității culturale

- Obiectivul specific 4.3. Asigurarea oportunităților de dezvoltare personală și cetățenie activă

Conform angajamentelor privind dezvoltarea durabilă, până în anul 2030 urmează să fie implementată următoarea țintă strategică:

elaborarea și implementarea politicilor de promovare a turismului durabil, care să faciliteze crearea de parteneriate public-private, să dezvolte capacitățile instituționale din domeniu ale autorităților publice locale și, respectiv, să creeze locuri de muncă și să promoveze cultura și produsele locale (**ODD 8.9**).

Obiectivul general 4. urmează a fi atins prin sporirea accesibilității, calității și a actualității ofertei culturale, ceea ce implică cheltuieli curente și investiționale mai mari, mai bine țintite și valorificate în mod mai eficient, la nivelul fiecărei instituții și organizații culturale. Contribuind la dezvoltarea culturii ca valoare intrinsecă, aceste resurse vor produce importante randamente economice și sociale. Un mediu cultural mai intens, mai calitativ și mai divers va oferi oamenilor o satisfacție de viață mai mare, noi repere pentru dezvoltare și aspirație personală și va fortifica sentimentul de apartenență și de comunitate. Pentru aceasta este extrem de important să fie asigurată intrarea culturii în "mase", inclusiv în mediul rural și în regiunile periferice ale țării. Pusă în valoare în mod corect și integrată în sistemul educațional, cultura va consolida economia creativă și va produce efecte socioeconomice importante prin locuri de muncă create în mod direct și indirect, prin sporirea atractivității turistice a comunităților și a țării în ansamblu, prin diversificarea oportunităților de relaxare și petrecere a timpului liber, de asemenea prin reducerea conflictelor, tensiunilor, violenței și a devianțelor sociale.

SND stabilește direcții de politici și intervenții prioritare, inclusiv în domeniul culturii ce include și turismul:

5.8. Cultură și politici culturale.

8) Dezvoltarea și diversificarea produsului turistic național (agroturismul, ecoturismul, turismul rural, vitivinicol, gastronomic și cultural), consolidarea rolului comunităților locale și implicarea diasporei (**O1.2, O4.1–O4.3, O7.1, O7.3, O9.1**).

9) Consolidarea investițiilor în dezvoltarea infrastructurii turistice (**O1.2, O4.1–O4.3, O7.1, O7.3, O9.1**).

10) Digitalizarea ofertei și a produselor turistice (**O1.2, O4.1–O4.3, O7.1, O7.3, O9.1**).

11) Dezvoltarea calitativă a forței de muncă și a programelor educaționale (**O1.2, O4.1–O4.3, O7.1, O7.3, O9.1**).

12) Formarea și consolidarea destinațiilor turistice, inclusiv prin acțiuni de promovare, conservare și restaurare a monumentelor istorice (**O1.2, O4.1–O4.3, O7.1, O7.3, O9.1**).

	<p>13) Consolidarea brandului turistic de țară și continuarea activităților de promovare a acestuia în piețele-țintă sursă (O1.2, O4.1–O4.3, O7.1, O7.3, O9.1).</p> <p>14) Integrarea sectoarelor cultural și creativ în politicile de dezvoltare rurală și urbană și în rutele turistice naționale (O1.1–O1.3, O4.1–O4.3, O7.1, O8.3, O9.1).</p>
<p>6. Concordanța cu cadrul bugetar pe termen mediu (CBTM)</p>	<p>Potrivit CBTM, sectorul turismului are un rol important din punct de vedere economic, urmând a fi implementate măsuri pentru consolidarea produsului turistic conform ofertei unice de țară bazat pe tipurile de turism ce pot fi dezvoltate în Republica Moldova, cum ar fi turismul de experiență, rural, agroturistic și de aventură ușoară, dezvoltarea turismului în ariile naturale protejate, pentru valorificarea patrimoniului național natural și creșterea veniturilor administrațiilor respective din serviciile de turism.</p> <p>Principalele măsuri și acțiuni planificate pentru anii 2024-2026:</p> <ul style="list-style-type: none"> • crearea și asigurarea funcționării I.P. Oficiul Național al Turismului, care va asigura implementarea politicilor în domeniul turismului; • alocarea mijloacelor în vederea dezvoltării turismului, prin crearea și administrarea zonelor turistice naționale și a produselor turistice; • consolidarea, conservarea și dezvoltarea infrastructurii turistice din cadrul Rezervației Cultural-Naturale "Orheiul Vechi" prin construcția unui bloc cu sală de conferință multifuncțională și consolidarea Băii medievale. <p>Programul național de dezvoltare a turismului "Turism 2028" (2024-2028) urmează a fi implementat prin intermediul următoarelor programe/subprograme bugetare:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 5004 Susținerea întreprinderilor mici și mijlocii; 2. 6601 Politici și management în domeniul turismului; 3. 6602 Dezvoltarea turismului; 4. 6402 Dezvoltarea drumurilor; 5. 6404 Dezvoltarea transportului auto; 6. 6406 Dezvoltarea transportului aerian; <p>Costurile aferente Programului urmează a fi specificate în Planul de acțiuni privind implementarea acestuia în conformitate cu prevederile Cadrului bugetar pe termen mediu, iar cheltuielile care vor exceda Cadrul bugetar pe termen mediu vor fi incluse la momentul aprobării programului.</p> <p>Adițional, la momentul elaborării Planului de acțiuni privind implementarea Programului, acesta se va transmite către partenerii de dezvoltare pentru a interveni cu soluții în urma cărora vor fi identificate și sursele externe de finanțare pentru realizarea integrală a activităților planificate.</p>

<p>7. Concordanța cu prioritățile guvernamentale și celelalte documente de planificare și de politici publice</p>	<p>Programul va contribui inclusiv la realizarea Agendei de Aderare la Uniunea Europeană.</p> <p>Potrivit programului de asociere, părțile vor coopera inclusiv pe domeniile:</p> <ul style="list-style-type: none"> • agricultură și dezvoltarea rurală; având drept obiectiv și îmbunătățirea calității vieții în zonele rurale, inclusiv prin diversificarea activităților economice în zonele rurale și prin dezvoltarea turismului rural; • turism; având obiectiv dezvoltarea unui sector al turismului competitiv și durabil, ca factor de creștere economică și de creare de locuri de muncă. • transporturi; punerea în aplicare a dispozițiilor Acordului privind spațiul aerian comun între Uniunea Europeană și Republica Moldova, care are potențialul de a stimula turismul și, prin urmare, dezvoltarea economică a țării. <p>Programul va fi în concordanță și cu Strategia Națională de Dezvoltare Regională 2022–2028 aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 40/2022, conform căreia au fost stabilite următoarele obiective:</p> <p>Obiectivul general 1. Creșterea competitivității și ocupării forței de muncă a regiunilor</p> <p>1.2. Îmbunătățirea mediului antreprenorial în regiuni</p> <p>Astfel, în perioada 2022-2028, un accent sporit va fi pus pe îmbunătățirea mediului de afaceri, fiind asigurată prin intervenții sistemice orientate spre dezvoltarea antreprenorialului și sporirea atractivității turistice în regiuni.</p> <p>Sporirea atractivității turistice se va efectua prin:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) intervenții sistemice de sprijinire a diversificării economiilor rurale nonagricole, în special prin dezvoltarea activităților turistice și a industriilor artizanale, în baza valorificării avantajelor competitive și clusterizare microregională; 2) crearea, reabilitarea și extinderea infrastructurii de agrement; 3) reabilitarea și modernizarea drumurilor de acces și a infrastructurii aferente către obiectivele turistice de importanță regională și națională; 4) amenajarea obiectivelor turistice naturale și antropice de utilitate publică, precum și dotarea cu infrastructură conexasă de utilități publice; 5) dezvoltarea și promovarea programelor de formare a competențelor în domeniul turism.
<p>8. Perioada planificată pentru elaborarea</p>	<p>Perioada de elaborare a Programului național de dezvoltare a turismului "Turism 2028" (2024-2028) și a Planului de acțiuni pentru implementarea acestuia pe anii 2024-2028 este preconizată</p>

documentului de politici publice	pentru lunile ianuarie - februarie 2024, iar în martie 2024 urmează să se asigure promovarea acestora.
9. Părțile implicate	<p>Procesul de cooperare pentru elaborarea și aprobarea Programului va fi asigurat într-o manieră participativă, cu implicarea părților interesate la nivel de ministere, alte autorități publice, societatea civilă, precum și asistență tehnică din partea partenerilor de dezvoltare. Consultările publice vor fi efectuate conform prevederilor Hotărârii Guvernului nr. 967/2016 privind mecanismul de consultare publică cu societatea civilă în procesul decizional. Prin urmare, principalii actori implicați în proces urmează a fi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Cancelaria de stat; - Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării; - Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale; - Ministerul Finanțelor; - Ministerul Justiției; - Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare; - Oficiul Național al Turismului; - Organizația pentru Dezvoltarea Antreprenoriatului; - Autoritățile administrației publice locale; - Agenții economici; - Societatea civilă. <p>Celelalte părți implicate vor fi incluse în dependență de necesitate. Ministerul Culturii va iniția consultarea publică a conceptului Programului în scopul informării și recepționării recomandărilor tuturor părților interesate și ulterior va crea grupul de lucru responsabil de elaborarea proiectului Programului. În dependență de recomandările și propunerile parvenite Ministerul Culturii va organiza mese rotunde și/sau ședințe ale grupului de lucru.</p>